

Pirkanmaan hyvinvointialue

Lausunto

PL 272, 33101 Tampere
etunimi.sukunimi@pirha.fi
pirha.fi

12.9.2023

***Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi hoitotakuusta
(VN/21301/2023)***

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää Pirkanmaan hyvinvointialueelta lausuntoa valmistelussa olevasta hallituksen esityksestä, jossa ehdotetaan, että seitsemän vuorokauden hoitoon pääsyn enimmäisajasta (voimaan 1.11.2024) kiireettömässä perusterveydenhuollon sairaanhoidossa luovutaan, ja hoitoon pääsyn enimmäisajaksi toistaiseksi voimassa olevassa lainsäädännössä säädetään 14 vuorokautta 1.9.2023 voimaan tulevaa väliaikaista lainsäädäntöä vastaavasti.

Hoitoon pääsyä koskeva sääntely muuttuu 1.9.2023 lähtien siten, että lääketieteellisesti tarpeelliseksi todetun perusterveydenhuollon kiireettömän sairaanhoidon ensimmäinen hoitotapahtuma on järjestettävä arviointia seuraavien 14 vuorokauden aikana, jos potilaan hoitoon hakeutumisen syynä on sairastuminen, vamma, pitkäaikaissairauden vaikeutuminen, uusien oireiden esilletulo tai toimintakyvyn aleneminen, ja hoito kuuluu yleislääketieteen alaan (ns. hoitotakuu). Ennen lakimuutosta hoitotakuu on kolme kuukautta. 1.11.2024 lähtien perusterveydenhuollon kiireettömän sairaanhoidon hoitoon pääsyn enimmäisaika tiukentuu seitsemään vuorokauteen. Sääntely koskee hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla oleva perusterveydenhuoltoa. Suun terveydenhuollossa hoitotakuu tiukkenee 1.9.2023 lähtien kuudesta kuukaudesta neljään kuukauteen ja 1.11.2024 lähtien kolmeen kuukauteen.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan henkilöstöpulan johdosta pidetään voimassa 1.9.2023 voimaan tuleva 14 vuorokauden hoitotakuu. Suun terveydenhuollon hoitotakuuseen ei tehdä muutoksia. Esityksen tavoitteena on turvata julkisessa terveydenhuollossa kiireettömään hoitoon pääsy kohtuullisessa ajassa kuitenkin siten, että sääntely tukee paremmin hyvinvointialueiden, YTHS:n ja Vankiterveydenhuollon yksikön mahdollisuuksia antaa palvelut laissa säädetyssä enimmäisajassa henkilöstövaje ja muut palvelujärjestelmän kantokykyyn ja toimivuuteen liittyvät seikat huomioon ottaen. Esityksen taustalla on lisäksi tarve tasapainottaa julkista taloutta, ja esitys on yksi toimenpide tämän tavoitteen saavuttamisessa.

Lausunto

Pirkanmaan hyvinvointialue kannattaa valmistelussa olevaa hallituksen esitystä, sen yllä lueteltuja tavoitteita ja perusteluita. Kiireettömän hoidon saatavuus perusterveydenhuollossa 14 vrk:ssa on merkittävä ja riittävä parannus kiireettömään hoitoon pääsyssä ensisijaiseen terveydenhuoltoon. Henkilöstön saatavuusvaje ja julkisen talouden tasapainottamisen tarve ovat hyväksyttäviä perusteluita muuttaa tältä osin lainsäädäntöä.

Suun terveydenhuollossa 1.9.2023 voimaan tuleva säädös järjestää hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu tutkimus tai tarpeelliseksi todetun hoidon ensimmäinen tutkimus- tai hoitotapahtuma neljän kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarpeen arviointi on tehty, parantaa hoitoon pääsyä riittävästi, kun huomioidaan terveydenhuoltolain 7 § määräys noudattaa THL:n yhtenäisen hoidon perusteita. Pirkanmaan hyvinvointialue katsoo, että nykyisestä henkilöstön saatavuusvajeesta ja hallitusohjelmassa asetetuista sote-palvelujen säästötavoitteista johtuen hoitoon pääsyn lyhentäminen kolmeen kuukauteen ei olisi mahdollista. Hyvinvointialueet eivät pysty hankkimaan omaa tuotantoa kalliimpia yksityisiä palveluita riittävästi, niitä ei ole joka paikassa tarjolla eivätkä yksityiset palveluntuottajat ole aina halukkaita tuottamaan palveluitaan hyvinvointialueille.

Mitä toimia alueellanne/toiminnassanne on tehty ja ollaan tekemässä 14 vuorokauden hoitotakuuseen pääsemiseksi?

Hoitotakuun kiristymiseen on Pirkanmaalla valmistauduttu huolella jo osana Tulevaisuuden sote-keskus hanketta (Pirsote). Jokainen sosiaali- ja terveysasema on käynyt läpi joko THL:n Hyvä vastaanotto 2.0-valmennuksen tai Pirsoten oman saatavuusvalmennuksen, jossa soteasemat on valmennettu vastaamaan palveluillaan kysyntään oikea-aikaisesti ja uudistamaan toimintamalliaan jatkuvan kehittämisen menetelmin. Yhteisen toimintamallin logiikkana on tarjota palvelu tarkoituksenmukaista ja keveintä palvelukanavaa käyttäen. Digitaalisia palveluita (chat, etävastaanotto, sähköiset lomakkeet) on otettu käyttöön jo useimmilla sote-aseilla ja Digiklinikka käynnistyy keväällä 2024. Pirkanmaan hyvinvointialue on panostanut kysynnän hillitsemiseksi pitkäaikaissairaiden hoidon suunnitelmallisuuteen ja hoidon jatkuvuuteen yhteisen Terveys- ja hoitosuunnitelman kehitystyöllä ja käyttöönotolla. Hoidon tarpeen arvioinnin/ratkaisun ohjeet on yhtenäistetty, viety sähköiseen työkaluun ja koulutuksista on rakennettu verkkokoulutusmateriaali. Keväällä 2023 on panostettu välittömään yhteydensaantiin sekä hoidon tarpeen arvioinnin toteutumiseen saman työpäivän aikana. Hoidon saatavuutta tukee valtion osoittama lisäresursointi, joka on Pirkanmaalla osoitettu hoitotakuun toteuttamiseen perusterveydenhuollossa ja suun terveydenhuollossa.

Suun terveydenhuollossa on tehostettu rekrytointia ja kilpailutettu aikuisten suun hoidon ostopalvelut koko hyvinvointialueelle. Kouluterveydenhuollossa otetaan laajasti käyttöön kouluille jalkautuvat palvelut, jolloin vapautuu vastaanottoaikoja aikuisten hoitoihin. Työnjakoa eri ammattiryhmien välillä kehitetään edelleen. Toimintaprosessien kehittäminen vaikuttavammiksi ja kustannustehokkaammiksi on aloitettu.

Hyvinvointialueen resurssi kokonaisuudessaan otetaan käyttöön, jolloin hoitoaikoja voidaan tarjota myös muista kuin asiakkaan kotipaikkakunnalla sijaitsevasta toimipisteestä.

Lisäksi Pirkanmaan hyvinvointialue kannattaa hallitusohjelman linjausta siitä, että hoitajamitoituksen (0,7) voimaantulo lykätään hallituskauden loppuun, henkilöstömitoituksessa hyödynnetään kaikki laissa hyväksytyt työntekijäryhmät, ja mahdollistetaan hoivatyötä helpottavan teknologian inhimillinen hyödyntäminen henkilöstömitoituksen laskennassa.

Mitä haasteita alueellanne on tiukentuvan hoitotakuusääntelyn noudattamisessa?

Henkilöstön suuri vaihtuvuus ja paikalliset saatavuusongelmat haastavat hoitotakuun toteutumista. Henkilöstön (erityisesti terveyskeskuslääkäreiden) rekrytoinnissa on oltava erittäin ennakoiva ja suunnitelmallinen, sillä äkillisiin pitkiinkin poissaoloihin ei löydy tekijää edes kalliilla henkilöstövuokrauksella. Osa-aikatyön tekemisen määrä kasvaa kaikissa ammattiryhmissä koko ajan, mikä lisää henkilöstön rekrytoinnin tarvetta ja työn suunnittelua. Pirkanmaalla henkilöstön saatavuuden tilanne on kuitenkin parempi kuin useissa muissa maakunnissa. Yritykset tuottavat pohjoisella Pirkanmaalla ja Tampereella yhteensä 13 % Pirkanmaan väestön perusterveydenhuollon vastaanotto toiminnan palveluista Pirkanmaan hyvinvointialueen kumppanina ja auttavat täten osaltaan hoitotakuun saavuttamisesta.

Tällä hetkellä Pirkanmaan hyvinvointialueella käytössä olevissa potilastietojärjestelmissä ei ole mahdollista kirjata ja tilastoida uuden hoitotakuulainsäädännön mukaisesti erilleen kontakteja, jotka eivät kuulu 14 vrk:n hoitotakuun piiriin. Tämä on valtakunnallinen ongelma, mikä haittaa lain tarkoittaman 14 vrk:n hoitotakuun toteutumisen seuranta ja arviointia.

Suun terveydenhuollon osalta Pirkanmaan hyvinvointialueelle siirtyi muutamasta kunnasta pitkät hoitojonot. Niitä ei ole hyvinvointialueen toiminnan aikana saatu purettua, minkä vuoksi ei päästä aloittamaan tiukentuneen hoitotakuun toteuttamista jonottomasta tilanteesta. Hoidon saatavuudessa on suuria paikkakunta kohtaisia eroja. Lukuiset erilliset potilastietojärjestelmät hankaloittavat resurssien yhteiskäyttöä. Terveystieteiden laki edellyttää, että jos esimerkiksi suuhygienisti arvioi potilaan tarvitsevan hammaslääkärin hoitoa, tulee hoitoon päästä neljän viikon kuluessa. Tähän asti on säädetty vain ensimmäiselle tutkimus- tai hoitokäynnille pääsystä. Näin ollen uusi säädös vaikeuttaa hoitotakuun toteuttamista merkittävästi.

Vuokratyövoimaa välittävät yritykset ovat houkuttelevampia työpaikkoja monelle hammaslääkärille ja hammashoitajalle, mikä lisää kustannuksia ja määrärahoilla saadaan vähemmän työpanosta kuin jos vastaava henkilöstö olisi työsuhhteessa hyvinvointialueeseen. Yleisen taloustilanteen heikentyminen lisää julkisen suun terveydenhuollon kysyntää.

Miten arvioitte tilanteen kehittyvän?

Kun uudet toimintamallit, mukaan lukien Digiklinikka, saadaan käynnistettyä, ja THL:n edellyttämä uusi kirjaamismalli saadaan potilastietojärjestelmiin, Pirkanmaan hyvinvointialue pystyy vastaamaan kiireettömän perusterveydenhuollon 14 vuorokauden hoitotakuun toteutumiseen. Vetovoimaisena kasvumaakuntana henkilöstöä työhön on tarjolla, kun hyvinvointialue onnistuu olemaan sekä veto- että pitovoimainen työntekijä.

Suun terveydenhuollon osalta arvioidaan, että hoitotakuun toteuttamisessa on suuria haasteita. On huomioitava, että myös erikoishammaslääkärille pääsyyn on nyt asetettu määräaika, minkä toteuttaminen Pirkanmaan hyvinvointialueella valtakunnallisesta erikoishammaslääkäripulasta johtuen on erityisen haasteellista.

Lausunto on valmisteltu avopalvelujen palvelulinjalla. Vastuuvalmistelijoita ovat olleet vastaanottotoiminnan toimialuejohtaja Sari Mäkinen ja suun terveydenhuollon toimialuejohtaja Minna Luoto. Lausunto on käsitelty sote-tehtäväalueen johtoryhmässä 30.8.2023 ja hyvinvointialueen johtoryhmässä 12.9.2023.